

obrázok

Trojice novoročných želaní

Tri veci ovládaj: temperament, slovo a správanie.

Tri veci vnášaj do spoločnosti: zmierlivosť, tolerantnosť
a svornosť.

O tri veci bojuj: spravodlivosť, svedomitosť a spoločenskú
angažovanosť.

Trom veciam sa vyhýbaj: vypínavosti, nevďačnosti
a tvrdosti.

Troch vecí sa zbav: hriechu, bezradnosti a zúfalstva.

V troch veciach vynikni: v rytierskosti, sebadisciplíne
a otužilosti.

Tri veci si nadobudni: dôkladnosť, dôslednosť a poctivosť.

O tri veci sa usiluj: vytrvalosť, vernosť a nezištnosť.

Tri veci pestuj: prezieravosť, pevnosť a dobrotu srdca.

Tri veci žejaj ľuďom: zdravie, radosť a priateľov.

Tri veci obdivuj: krásu prírody, deti a starých ľudí.

Tri veci rozdávaj: pomoc núdzným, útechu smutným
a uznanie zaslúžilým.

Tri osoby nadovšetko miluj: Otca i Syna i Ducha Svätého.

Podľa starých vzorov napísal
Prof. PhDr. Anton Hlinka

Úvodné slovo

Vážení čitatelia SILOČIAR,

rok s rokom sa schádza a náš s Vami spoločný mesačník SILOČIARY vstupuje do druhého ročníka každomesačného putovania k Vám.

Ďakujeme Vám za Vašu priazeň aj za neoceniteľnú morálnu i materiálnu podporu a *vinšujeme Vám i Vaším blízkym pokojné a veselé Vianoce, šťastlivý Nový a úspešný celý 2004. rok.*

Potešili nás viaceré Vaše ocenenia obsahu i formy časopisu. Rezovali v nich témy vnútornej i zahraničnej ekonomiky a politiky, články viacerých významných osobností i články o významných osobnostiach Slovenska. Rovnako si ceníme Vaše odporúčania na pokračovanie a vylepšovanie časopisu, vrátane jeho vonkajšej úpravy.

Budúci rok nás čakajú viaceré významné udalosti: voľby prezidenta SR, vstup do Európskej únie a mnohé ďalšie, o ktorých Vás chceme fundovane a efektívne informovať. Prispieť k tomu majú avizované články významných odborníkov aj mladých autorov. Popri ekonomických a politických témach dostanú priestor závažné spoločenské a kultúrne udalosti domácej i zahraničnej proveniencie. Upresňujeme témy i možných autorov, ktorí by spestrili názorovú paletu SILOČIAR. A tu je priestor aj pre Vás. Vstupom do EÚ sa otvára rad nových možností pre rozvoj Slovenska a jeho občanov. Mnohé je tu neznáme z obidvoch strán. Preto tejto problematike chceme, najmä v prvom polroku, venovať osobitnú pozornosť. Kritickými pohľadmi nebudeme sledovať lacné senzácie a aj naďalej budeme skôr hľadať východiská pre koncepcnejší a efektívnejší rozvoj nášho hospodárstva a hlavne zvyšovanie kvality života ekonomicky najslabších skupín našich obyvateľov a regiónov Slovenska. Aj v čase hmotných „suchôt“ (ktoré neobchádzajú ani nás) pokladáme za dôležité upevňovať a dvíhať sebavedomie a zároveň zodpovedné konanie každého občana našej mladej republiky. A od predstaviteľov národa, národností a hlavne od predstaviteľov štátu doma aj v zahraničí očakávame dôsledné presadzovanie národno-štátnych záujmov na medzinárodnej scéne. Veríme, že takéto názory a informácie budú podnetné pre občanov, podnikateľskú sféru, akademickú obec, pre zastupiteľské úrady v Slovenskej republike aj pre ZU SR v zahraničí, ktorí majú možnosť SILOČIARY sledovať. V tejto činnosti želá redakčná rada SILOČIAR všetkým Vám veľa úspechov na prospech Slovenska i zjednocujúcej sa Európy.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc., predseda redakčnej rady
SILOČIAR

E k o n o m i c k ý k o m e n t á r

Aká je efektívnosť ľudského kapitálu?

Baránik

Demokratický charakter spoločnosti umožňuje diskutovať o problémoch, ktoré ešte nedávno neboli, resp. nemohli byť predmetom verejnej diskusie. K problémom, o ktorých nebolo možné diskutovať, patrí aj pojem „ľudský kapitál“. Tento pojem sa dnes veľmi rôzne interpretuje. Ak sa

uvádza vo väzbe na makroekonomické kategórie, nie je jasná jeho podstata. Definuje sa ako súhrn vrozených a nadobudnutých schopností, zručností a vedomostí, ktorými ľudia disponujú. Táto definícia nevyjadruje podstatu pojmu ľudský kapitál. Kapitál v každej podobe je hodnotová kategória. Schopnosti, zručnosti a vedomosti sú zložky vplývajúce na úroveň hodnoty ľudského kapitálu, ale nie sú jeho hodnotou.

Teória už od čias klasickej ekonómie zahŕňa pôdu, prácu a kapitál medzi zdroje ekonomického rastu. Nerobí nijaké rozdiely medzi pôdou a kapitálom (stroje, stavby, cesty) vo vecnej podobe a prácou. Práca, ak ide o množstvo, sa bežne vyjadruje počtom zamestnancov alebo rozsahom odpracovaných hodín. Pôdu, stroje a zariadenia na jednej strane a prácu vyjadrenú počtom zamestnancov alebo odpracovaným časom na druhej strane, stavíme na rovnakú úroveň. Prečo potom, ak sa hovorí o kapitáli, vyjadrujeme jeho hodnotu cenou, napr. cena pôdy, cena strojov a zariadení, ale cenou práce je mzda? Cenou pôdy je násobok renty, cenou vecného kapitálu je nadobúdacia cena ako súčet nákladov vynaložených na jeho tvorbu a zisk.

Práca je produkt ľudského kapitálu. Ak v prípade vecných foriem sa cena neodvodzuje od produktu, nemá to logiku ani v prípade ľudského kapitálu. Stroj prenáša svoju hodnotu do nového výrobku odpismi z jeho nominálnej hodnoty, reprezentovanej nadobúdajúcou cenou. Aj ľudský kapitál má svoju cenu, ktorá sa tvorí nákladmi na jeho formovanie.

V pracovnom procese pôsobí nositeľ živej práce, zamestnanec, ako ľudský reprezentant, ktorý má hodnotu a časť tejto hodnoty vykonávanou prácou prenáša do nového výrobku. Je to prakticky úplná paralela s pôsobením vecného kapitálu, napr. stroja. Stroj ako pracovný nástroj, napr. NC stroj vytvára nový výrobok. Hodnota nového výrobku sa tvorí z troch zložiek - z hodnoty materiálu a energie, časti prenesenej hodnoty stroja (odpis) a hodnoty práce obsluhy, čiže mzdy. Podľa nášho názoru cena práce je časť prenesenej hodnoty ľudského kapitálu. Táto časť sa meria odpracovaným časom a náročnosťou.

Hodnota ľudského kapitálu je podmienená úrovňou schopnosti, zručnosti a vedomosti. Schopnosť, zručnosť a vedomosť sa získavajú vzdelaním, prácou a skúsenosťami.

Ľudský kapitál sa od vecného kapitálu líši svojou reprodukciou. Vecný kapitál vstupom do výrobného procesu svoju hodnotu vyjadrenú nadobúdajúcou cenou nemení. Ľudský kapitál vstupom do pracovného procesu má tiež nadobúdajúcu cenu vyjadrenú zaradením do tarifnej triedy. Na rozdiel od vecného kapitálu ľudský kapitál sa v pracovnom procese vzdelávaním a skúsenosťami ďalej zhodnocuje. Čiže hodnota ľudského kapitálu nie je veličina stála, ale premenlivá, dynamická, ktorá má šancu sa neustále meniť.

Mzda v súvislosti s ľudským kapitálom vystupuje v dvoch podobách. Raz ako tvorca jeho hodnoty (ako náklad) a druhýkrát ako odmena, čiže cena tvoriaca podiel z vytvoreného produktu.

V zjednodušenej podobe možno ľudský kapitál rozdeliť do dvoch skupín, podľa toho aká práca je výsledkom jeho činnosti. Tu možno využiť delenie práce na fyzickú a duševnú. Ani jedna z nich nevystupuje v čistej podobe. Ľudský kapitál ako nositeľ fyzickej práce má inú reprodukčnú podobu ako ľudský kapitál produkujúci duševnú prácu. Jeho vstupná hodnota sa zvyšuje nadobúdaním väčších zručností a skúseností, až nadobudne určitý vrchol, od ktorého sa vekom znižuje jeho výkonnosť.

Ľudský kapitál, vykonávajúci duševnú tvorivú prácu, sa reprodukuje počas celého produktívneho veku: ďalším zvyšovaním kvalifikácie, celoživotným vzdelávaním a skúsenosťami, a tým permanentne zvyšuje svoju hodnotu. Formou prejavu sú výkony vedcov, konštruktérov, projektantov, manažérov, lekárov a pod. Ich účinnosť sa zvyšuje v podobe invencií, nových výrobkov, technológií, vrátenia zdravia, výchovy talentov, v efektívnejšom systéme riadenia a pod. Jednoznačná hranica medzi fyzickou a duševnou prácou neexistuje. Meranie množstva prenesenej hodnoty a jej oceňovanie je osobitný problém, ktorý v súčasnosti nie je zhodný s novým poňatím práce a ľudského kapitálu ako rozhodujúcim faktorom ekonomického rastu a účastníkom výrobného pracovného procesu.

Osobitosťou ľudského kapitálu - nezastupiteľnou osobitosťou, ktorá sa ničím nedá substituovať je to, že je tvorivý. Tvorivosť zvyšuje jeho hodnotu. Pre oceňovanie práce je to kľúčový problém.

Z chápania ľudského kapitálu a objektívneho hodnotenia jeho miesta pri tvorbe hodnôt, v globálnom poňatí pri tvorbe HDP, vyplýva potreba prehodnotenia doterajšieho prístupu k odmeňovaniu.

Porovnanie kvantifikácie celoživotnej hodnoty ľudského kapitálu s adekvátnou hodnotou vecného kapitálu ukazuje na problém nedocenenia významu ľudského kapitálu. V našich podmienkach efektívnosť pôsobenia ľudského kapitálu je relatívne nízka. Na to vplýva viacero okolností, najvýznamnejšie sú - súčasná cena práce a súčasná štruktúra produkcie a jej realizácia v daných ekonomicko-obchodných vzťahoch.

Kľúčom k riešeniu je rozvojová stratégia, založená na novej štruktúre výroby s vyšším podielom pridanej hodnoty.

Prof. Ing. Michal Baránik, PhD.

Rezervované pre makroekonomiku

Kdeže sú lanské sľuby: O životnej úrovni v SR

Sedlák

Eufóriu občanov SR v novembri r. 1989, túžiacich po politických zmenách, sprevádzala vidina, ktorú živili vo verejnosti špičky federálnych politikov, podľa ktorej sa mal čoskoro u nás zmeniť „raj to napohľad“ na skutočný raj. Bol to číry sen.

Na prahu ekonomickej reformy a tesne pred prepuknutím cenovej explózie k 1. januáru 1991 opadla počiatková revolučná nálada. Ekonomická reforma mala však u občanov stále určitú, hoci nie celkom presvedčivú dôveru, a preto bola ochota podstúpiť radikálne zmeny v ekonomických podmienkach. V prieskume, ktorý uskutočnil koncom roku 1990 Výskumný ústav práce a sociálnych vecí (VÚPSV) v Bratislave, odpovedalo na otázku, či reforma pomôže vyriešiť jestvujúce problémy, rozhodne áno 7,4% a očakávalo, že áno 61,2%. Tých, ktorí predpokladali, že nie a rozhodne nie, bolo 31,4%.

Už vtedy prejavovali ľudia obavy o svoj život. Z problémov, ktoré vzbudzovali strach, vyplynuli z prieskumu najmä tieto: pokles príjmov 68,8%, strata zamestnania 55,6%, pocit, že ich deti nenájdu prácu 50,5%.

Podľa tohto prieskumu bola menšia časť obyvateľstva SR (približne 32%) ochotná uskomniť sa v spotrebe, pretože verila, že situácia sa zlepší. 34,6% opýtaných sa vyjadrilo, že sa nemôže uskomniť, lebo nemá v čom. Pokiaľ išlo o presvedčenie respondentov o budúcom raste životnej úrovne prostredníctvom podnikania, odpovedalo len 8,4%, že sa bude týkať všetkých občanov, zatiaľ čo až 76,1% sa vyslovilo, že povedie k zvýšeniu iba u niektorých obyvateľov. Treba pritom mať na pamäti, že prevažná väčšina našich ľudí nemala z minulosti skúsenosti s väzbou medzi podnikateľskou iniciatívou a rastom životnej úrovne.

Po uplynutí viac ako 13 rokov od času, čo sa urobili prvé kroky v ekonomickej reforme, otvára sa nám žalostný obraz o vývoji a súčasnom stave životnej úrovne, o akom nemal vtedy nikto potuchy. Za transformáciu spoločnosti a ekonomiky, ktorá sa pripravila nezodpovedne a prebiehala chaoticky, zaplatila a platí vysokú daň prevažná časť občanov. Klesol ich reálny príjem, vytratili sa sociálne istoty a odbúrava sa spoločenská spotreba.

Priemerná mesačná mzda vzrástla v roku 2002 v porovnaní s rokom 1990 z 3 270 Kč na oficiálnych 13 511 Sk, čiže 4,1 násobne, kým, spotrebiteľské ceny stúpili 4,48 násobne. Za tohto predpokladu bola priemerná mesačná mzda o 8,4% nižšia ako r. 1990.

V oveľa úbohejšom stave sa ocitli dôchodcovia. V rokoch 1990 až 2002 vzrástol ich priemerný mesačný dôchodok z 1 639 Kčs na 6 088 Sk, t.j. 3,7 násobne. S ohľadom na skok spotrebiteľských cien bol mesačný starobný dôchodok r. 2002 reálne o 17,0% nižší ako r. 1990. R. 1990 sa rovnal polovici priemernej mesačnej mzdy, kým r. 2002 činil len 45,1% jej úrovne.

Počas doterajšieho transformačného procesu sa výrazne zvýšila chudoba, t.j. počet a podiel tých, ktorým sa hovorí „ľudia v hmotnej núdzi“. Podľa orientačných informácií spadalo medzi nich r. 1989 50 tisíc domácností s počtom 160 tisíc členov, čiže 3% populácie. R. 1991 stúpol počet týchto domácností na 105 tisíc, ktoré tvorilo 340 tisíc ľudí, t. j. na 6% obyvateľstva. Tento stav bol dvojnásobne vyšší než v ČR. Počet a podiel ľudí v hmotnej núdzi vzrástol r. 1998 na 506 tisíc a 9,4%, r. 2001 na 632 tisíc a 11,9%, čo bola najvyššia úroveň a r. 2002 klesol na 618 tisíc a 11,6%. V tomto roku žije v hmotnej núdzi a nedosahuje hranicu životného minima, stanovenú pre rok 2003 na 4 210 Sk, 561 tisíc, čiže 10,4% populácie. Chudoba znamená nedostatok hmotnej spotreby a zdrojov. Má aj nehmotné dimenzie, ktoré sa dajú ťažko vyčíslit', ale zato majú iné vážne dôsledky.

R. 1989 bolo v SR nad úroveň dvojnásobku celoštátneho priemerného peňažného príjmu na jedného člena domácností 2%. Bol to výsledok predošlého deformovaného systému odmeňovania, systému, vyznačujúceho sa „uravnílovkou“. Ekonomickou transformáciou sa položili základy na formovanie inej príjmovej deformácie obyvateľstva, t. j. deformácie naruby. Začala sa tvoriť skupina zbohatlíkov, ktorá ľahko nadobudla miliardové, resp. mnoho miliónové majetky. Súčasne sa pestuje systém odmeňovania za prácu, ktorý nerešpektuje jej skutočné hodnoty.

Namiesto vytvorenia silnej strednej vrstvy (okolo 80-90% občanov ako vo Švédsku, Japonsku a v iných krajinách) sa umožnilo, aby vznikla skupinka boháčov, ktorí ďalej bohatnú, veľké množstvo ľudí, ktorí musia tvrdo bojovať o svoj každodenný chlebiček a početná skupina občanov, ktorí sa nachádzajú v stave chudoby. Spoločnosť je chorá a trpí ekonomickými, sociálnymi a morálnymi neuhmi.

Prof. Ing. Mikuláš Sedlák, CSc.

Medzinárodné politické vzťahy

Medzinárodné ekonomické a politické postavenie Slovenskej republiky

Aktuálne pozície Slovenskej republiky v medzinárodných vzťahoch sú odrazom predchádzajúceho dlhodobého vývoja Slovenska bez vlastnej štátnosti, programov a aktivít vládnych zoskupení SR od januára 1993, a, prirodzene aj intenzívnych záujmov a pôsobenia dominantných európskych i globálnych mocností a medzinárodných organizácií.

Lysák

Hospodársky vývoj obnovenej samostatnej SR bol poznačený nerovnakým pôsobením zvolených nástrojov transformácie (šokovej terapie, kupónovej privatizácie a pod.), ktoré vychádzali z podmienok a potrieb dominantnej časti bývalého štátneho zväzku. Napriek uvedeným

handicapom Slovenskú republiku hneď v prvých dňoch uznalo viacero štátov, vrátane niektorých svetových veľmocí. Aj napriek tomu, že vzniku samostatnej SR predchádzala intenzívna, nepriaznivá kampaň z vnútorného i vonkajšieho prostredia. (Tragikomické je, že niektorí z aktérov tejto protislovenskej kampane idú teraz vytvárať *osobitný orgán na zlepšovanie imidžu Slovenska v zahraničí!*)

Výkonnosť slovenskej ekonomiky a medzinárodné ekonomické postavenie SR vo svetovej ekonomike začiatkom 90 rokov boli v mnohom poznačené: preoktným ústupom z „východných“ trhov v prospech iných konkurentov (!), konverziou zbrojného priemyslu, koncentrovaného v značnej miere na území Slovenska, neprímeranými krokmi šokovej „terapie“; nevyhovujúcou štruktúrou výrobnotechnickej základne, nerozvinutou a nízkou úrovňou existujúcej infraštruktúry, najmä dopravných (diaľnice sa budovali predovšetkým na území ČR.) informačných a komunálnych sietí atď.

V dôsledku týchto faktorov bol prepád výkonnosti slovenskej ekonomiky (meraný HDP/p.c.) od r. 1989 najdrastickejší – takmer o 1/5. Jednoznačne to vyplýva zo štatistických prameňov SR i OECD.

Ale už v závere r. 1993. začína etapa postupného oživenia a zlepšovania hospodárstva SR. Dynamika rastu HDP a inflácia na úrovni okolo 6%, znesiteľná nezamestnanosť, stabilita meny Slovenska už od druhej polovice r. 1994 boli pre OECD i ďalšie zahraničné inštitúcie istým prekvapením. Zo správ OECD, Medzinárodného menového fondu v tom čase bolo zrejmé, že tieto medzinárodné spoločenstvá prijímali s uznaním zastavenie ekonomického poklesu, obnovu rastu HDP a udržanie vysokého tempa jeho rastu v SR až do roku 1998. Pozitívne bola aj predstaviteľmi OECD hodnotená „vo všeobecnosti obozretná makroekonomická politika, ktorá defláciou a stabilitou slovenskej meny významne prispela k ekonomickému a sociálnemu rozvoju Slovenskej republiky“.

Paradox prvý: napriek týmto zreteľne pozitívnym signálom vývoja bolo medzinárodné politické postavenie SR „vd’aka“ vtedajšej agresívnej opozícii hodnotené diametrálne odlišné – negatívne!

Vstupom do OECD v závere roku 2000 sa SR zaradila do skupiny tridsiatich najvyspelejších štátov sveta. Odvtedy sme však nezaznamenali výraznejšie aktivity, ktoré by navrátili predchádzajúcu dynamiku rastu, únosnú mieru nezamestnanosti a zastavili sociálny degres najmä u ekonomicky najslabších skupín obyvateľstva Slovenska.

Paradox druhý: – hodnotenia relevantných zahraničných inštitúcií tieto do očí bijúce negatíva „nevnímajú“? a – mizerný stav hospodárstva a príjmov väčšiny občanov na úrovni banánových republík hodnotia - **pozitívne!**? Qui bono..?

Nevyhnutný zvrát vo vývoji Slovenska je potrebný ešte pred získaním plného členstva v EÚ od mája 2004. Je to nielen v záujme SR ale i rozširujúcej sa Európskej únie. Dôležitý predpoklad k tomu vidíme v nastolení vlády rozumu, ktorá bude pôsobiť v duchu dlhodobej stratégie rozvoja ekonomiky a spoločnosti v rodine európskych národov a efektívnych vzťahom i s ostatnými subjektami svetového spoločenstva. To nemôžu zabezpečiť politické subjekty a jednotlivci, pre ktorých **národnoštátne záujmy Slovenska nie sú prvoradé.** Osobitne to platí pre oblasť zahraničnej politiky a zahraničnej služby. SR je členom vyše osemdesiatich medzinárodných medzivládnych organizácií a niekoľkonásobne vyššom počte mimovládnych medzinárodných organizácií a špecializovaných programov. V kvalifikovanej účasti na činnosti medzinárodných organizácií aj v bilaterálnej rovine, s osobitným dôrazom na ekonomickú dimenziu diplomacie, vidí NEZES značné rezervy, ktorých využitie je nanajvýš dôležité a vysoko aktuálne.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Osobnosti

Štefan B. Roman

patrí k najúspešnejším a najvýznamnejším Slovákom druhej poloviny 20.storočia. Narodil sa 17.apríla 1921 vo Veľkom Ruskove pri Trebišove v chudobnej gréckokatolíckej rodine a už ako šesťnásťročný musel so svojim starším bratom Jurajom odísť za chlebom do Kanady. Po veľmi ťažkých začiatkoch začal mladý Roman podnikáť v banskom priemysle. Už v roku 1946 založil firmu Concord Mining Limited, neskôr investoval do uránových baní a bane v Elliot Lake sa stali základom jeho ďalších podnikov Denison Mines a Roman Corporation. Pracovitosť a podnikateľský talent ho zakrátko vyniesli medzi najbohatších ľudí v Kanade – v polovici šesťdesiatych rokov jeho majetok presiahol závrtnú hodnotu vtedajších 2,6 miliardy dolárov a začali ho nazývať „uránovým kráľom“. Svoju podnikateľskú filozofiu publikoval aj knižne v diele „Zodpovedná spoločnosť“, ktoré vydal v roku 1977 spolu s E.Löblom a ktoré vyšlo potom aj vo viacerých jazykoch. Bol členom mnohých správnych rád veľkých podnikov, tri univerzity mu udelili čestné doktoráty a zaslúžil sa aj o vznik Katedry slovenských dejín a kultúry na univerzite v Ottave. Bol držiteľom Radu cisára Karola IV., Radu Kanady a mnohých vysokých štátnych vyznamenaní a ocenení.

Svoje vynikajúce organizačné schopnosti však venoval aj krajanskému a politickému životu v zahraničí.

Od začiatku bol členom krajských organizácií (Kanadská slovenská liga, Podporný slovenský národný spolok) a usiloval o ich zjednotenie. Už v roku 1945 bol hlavným iniciátorom požiadavky, predloženej Medzinárodnému výboru ministrov zahraničia pri zakladaní OSN v San Franciscu, aby sa Slováci mohli slobodne rozhodnúť, či chcú žiť v samostatnom štáte. V júni 1970 v New Yorku zhromaždenie rozhodujúcich zahraničných Slovákov založilo Svetový kongres Slovákov (SKS) a Š.B.Romana zvolilo za jeho prvého predsedu, ktorú funkciu vykonával až do svojej predčasnej smrti. Požiadavku Deklarácie SKS z roku 1970, aby sa „slovenskému národu dostala medzinárodná spravodlivosť, vyjadrená plnou demokratickou štátnosťou“, presadzoval konzekventne a v roku 1976 dostal slovenskú otázku až na pôdu najvýznamnejších medzinárodných fór.

Ako hlboko veriaci človek venoval veľkú pozornosť hlavne slovenskej gréckokatolíckej cirkvi a dosiahol aj zriadenie samostatnej slovenskej gréckokatolíckej eparchie v Kanade. Bol jedným z mála laikov na II.vatikánskom koncile a pápež Ján XXII. mu udelil najvyššie vatikánske vyznamenanie Rad svätého Gregora Veľkého.

Štefan B. Roman umrel náhle na srdcový infarkt 23.marca 1988 a nedožil sa pádu komunistického režimu a obnovenia slovenskej štátnosti. Jeho život, nesmierne úsilie i náhla smrť v mnohom pripomína život a osud generála M.R.Štefánika. A pripomína ho aj ponížujúcou skutočnosťou, že „politici“, ktorí dnes vládnu v slovenskom štáte, obnovenom aj zásluhou Š.B.Romana, nevenuujú tejto veľkej osobnosti slovenského národa primeranú a zaslúženú pozornosť.

Július Handžárik

Recenzia

Ing. Mária Tokárová, PhD.

Protimonopolná politika. Teoretické aspekty vývoja konkurencie, súťaživosti a protimonopolnej politiky

V súvislosti s transformáciou našej ekonomiky na trhové podmienky, ako aj s blížiacim sa vstupom do EÚ, zvyrazňuje sa schopnosť trhových subjektov presadiť sa v neustále silnejúcej konkurencii: domácej i zahraničnej. Konkurenčná úspešnosť týchto subjektov sa potom posudzuje podľa miery získaných konkurenčných výhod, majúcich podobu nadpriemerného alebo výnimočného zisku.

Na prvý pohľad sa ukazuje, akoby získanie konkurenčnej výhody súviselo iba s úspešným zvládnutím reťazca: informácia - reakcia – inovácia – konkurenčná výhoda. Inými slovami, že získanie tejto výhody súvisí so schopnosťami príslušného ekonomického subjektu. Problém je však podstatne zložitejší. Ide o to, že ekonomické subjekty pôsobia v interakcii s vonkajším prostredím, ktoré im môže, ale i nemusí, umožniť konkurenčne sa presadiť. Preto treba veľmi uvítať publikáciu **Ing. Márie Tokárovej,**

PhD., dlhoročnej úspešnej vysokoškolskej pedagogičky, nazvanú: **Protimonopolná politika.** Jej obsah výstižne vyjadruje podtitul: **Teoretické aspekty vývoja konkurencie, súťaživosti a protimonopolnej politiky.** (Publikáciu vydalo vydavateľstvo Sprint, Bratislava, 2002.) Autorka týmto podtitulom jasne naznačuje, že rubom konkurencie je monopolné narušenie konkurenčnosti trhových štruktúr, ktoré treba korigovať účinnou protimonopolnou politikou. V opačnom prípade narušenie týchto štruktúr nielen že paralyzuje možnosti jednotlivých subjektov konkurenčne sa presadiť, ale aj pôsobí na pokles výkonnosti ekonomiky.

Oceniť treba najmä to, že autorka ako prvá prináša u nás komplexný pohľad na vývoj teoretických názorov na konkurenciu za ostatných dvesto rokov, ako aj na nevyhnutnosť premietnutia optimalizácie podmienok konkurencie do hospodárskej politiky štátu.

Otázky konkurencie analyzuje autorka citovanej publikácie v štyroch kapitolách, nazvaných: 1. Základné teoretické otázky tradičnej analýzy konkurencie a súťaživosti. 2. Inovácie vo vývoji tradičného prístupu. 3. Nedostatočná konkurencia a súťaživosť – straty prosperity a výkonnosti z nich vznikajúce a pokusy o ich riešenie prokonkurenčnou hospodárskou politikou a reguláciou. 4. Protimonopolná politika – ochrana a podpora konkurenčného prostredia ako súčasť hospodárskej politiky.

Už samotné názvy kapitol ukazujú na široký záber a súvislosti, s ktorými sa autorka v publikácii vysporadúva, ako aj na praktický význam doriešenia týchto otázok v našej hospodárskej praxi. Publikáciu možno odporúčať tak pracovníkom ekonomickej teórie ako aj praxe.

Prof. Ing. Viera Bacová, CSc.

Mladí a veda

AIIESEC a Slovensko

AIIESEC je medzinárodná vzdelávacia organizácia pôsobiaca v takmer deväťdesiatich krajinách sveta. Už 50 rokov ju tvoria študenti a čerství absolventi vysokých škôl najmä ekonomického, obchodného a technického zamerania. Spoluprácou s firemným a neziskovým sektorom vytvárame sieť, ktorá zabezpečuje priamy kontakt organizácií a mladých ľudí od lokálnej až po globálnu úroveň. Naším hlavným cieľom je prostredníctvom rozvoja jednotlivcov a ich charakteristik ako kultúrna citlivosť, spoločenská zodpovednosť a proaktivita, rozvíjať celú spoločnosť.

Hlavnou aktivitou AIIESEC je Medzinárodný výmenný program, ktorý sa skladá zo zahraničnej odbornej stáže a rozvojových a vzdelávacích aktivít. Tento program umožňuje slovenským firmám a neziskovým organizáciám investovať zároveň do vlastného rozvoja, ako aj rozvoja slovenskej spoločnosti - zamestnaním zahraničného štážiistu.

AIIESEC na Slovensku patrí svojimi výsledkami a kvalitou práce k najlepším členským krajinám. AIIESEC na Slovensku tvorí v súčasnosti 8 subjektov – národné centrum AIIESEC Slovensko a 7 lokálnych výborov na univerzitách v Bratislave, Nitre, Žiline, Banskej Bystrici, Poprade a Košiciach. V súčasnosti má AIIESEC na Slovensku zhruba 200 členov - dobrovoľníkov, ktorí svojou prácou aktívne prispievajú k výsledkom najväčšej študentmi riadenej organizácie sveta.

V súčasnosti pripravujeme projekty ako Národné dni kariéry 2004 – určený najmä študentom ktorý si chce nájsť prácu v renomovaných spoločnostiach, Seminár o informačných technológiách 2004 – jeho hlavným zameraním je priniesť študentom odborný pohľad na problematiku informačných technológií. Počas semestra prebiehajú prednášky (STMT), ktorými sa snažíme zblížiť študentov a firemný sektor, a priniesť pohľad odborníkov na aktuálne témy.

Radoslav Kováč

Z podnikateľskej sféry

Aktuálne problémy vstupu SR do EÚ

Na jednej strane prevláda nadmerný optimizmus z nášho vstupu do EÚ a NATO a na druhej strane, ako protipól medzi niektorými nezanedbateľnými skupinami obyvateľstva a podnikmi, pretrváva pesimistický prístup k vyššie uvedeným integračným ambíciám Slovenska. Je zrejmé, že jeden i druhý takýto hraničný názor je škodlivý pre celú našu spoločnosť. Treba povedať, že veľký diel zodpovednosti za takýto stav poznania nesie tak štátna sféra, ako i podnikateľská sféra, vrátane organizácií tretieho sektora v SR.

Keď sme pred tromi rokmi v analytických materiáloch Združenia priemyselných zväzov SR uvádzali pod názvom „Hospodárska a priemyselná politika SR“ v časti „Náčrt programových cieľov vstupu SR do EÚ“, poukazovali sme na nedostatočnú výkonnosť a pripravenosť, predovšetkým priemyslu SR na vstup do EÚ, boli sme mnohými kritizovaní ako neprajníci tohto smerovania a procesu. Opak je pravdou. Chceme, aby Slovensko vstúpilo do EÚ a NATO, avšak aby celý prístupový proces bol podľa možnosti pre nás čo najmenej problémový. Ak sa chceme dobre pripraviť, treba si uvedomiť predovšetkým riziká z nášho vstupu do EÚ. Jedná sa predovšetkým o nasledovné:

- **Prvým** rizikom je rast cien, tovarov, služieb i práce, vyplývajúci z rozdielu ich cenových hladín v SR a EÚ. Tieto riziká je potrebné riešiť predovšetkým rastom produktivity práce, a z toho vyplývajúcim rastom reálneho zhodnocovania kurzu SR a konkurenčnej schopnosti produkcie hospodárstva SR.

- **Druhým** rizikom je skutočnosť, že prah konkurenčnej schopnosti vstupu SR do EÚ je asi v rozmedzí 65 až 75% priemeru výkonnosti HDP EÚ na jedného obyvateľa, pričom súčasná výkonnosť SR osciluje v rozmedzí 47 až 50%.
- **Tretím** rizikom je, že sa nám nebude dariť potrebné zvyšovať kvalitatívnu konkurenčnú schopnosť ekonomiky na úroveň uvedeného prahu konkurenčnej zrelosti.
- **Štvrtým** rizikom je nedostatočná pripravenosť našich manažérov, ale i štátnych funkcionárov a úradníkov na riešenie nových zložitých podmienok v rámci nášho fungovania v EÚ a NATO.

Na základe vyššie uvedeného a skutočnosti, že stojíme prakticky pred dverami Európskej únie je zbytočné rozmýšľať čo by bolo?, ako by bolo?, ale treba sa maximálne sústrediť na poskytnutie potrebného množstva a obsahu informácií, dotýkajúcich sa podmienok nášho vstupu a podmienok fungovania hospodárstva SR v Európskej únii čo najširším masám obyvateľstva a v našom prípade predovšetkým predstaviteľom podnikateľskej sféry.

Tak, ako sme už deklarovali v analytických materiáloch, vypracovaných Združením priemyselných zväzov SR, ako najvýhodnejšia z mnohých možností podnikateľských stratégií, osobitne vo vzťahu k novým podmienkam pôsobenia SR v EÚ sa ukazuje pre celú spoločnosť Slovenskej republiky dôsledná realizácia zabezpečovania kvality a vysokej vzdelanostnej úrovne, ktorá vytvára podmienky pre dôstojné pôsobenie celého hospodárstva i spoločnosti SR v rámci Európskeho spoločenstva.

Pre zabezpečenie úspešného rozvoja hospodárstva, schopného plnohodnotne obstať v konkurenčnom prostredí ekonomík Európskeho spoločenstva, je potrebné predovšetkým zadefinovať základné smerovanie Slovenska v oblasti hospodárskej a priemyselnej stratégie a politiky. To znamená, že treba vypracovať, a na úrovni štátu i podnikateľskej sféry prijať oficiálnu Hospodársku a priemyselnú stratégiu a politiku, ktorej strategickou líniou bude dôsledná realizácia rastu produktivity, efektívnosti a kvality všetkej práce. Na to je nevyhnutné:

- urýchliť zavádzanie najnovších výsledkov vedecko-technického rozvoja a High technológií do výrobnéj a spoločenskej praxe,
- priebežne zabezpečovať stále rastúci podiel vysokokvalifikovaných vzdelaných ľudí v SR,
- znižovať energetickú, surovinovú a materiálovú náročnosť jednotlivých výrobní a
- zabezpečiť stabilné a transparentné podnikateľské prostredie.

Zároveň s tým je potrebné zabezpečiť a financovať zo strany štátu predovšetkým nasledovné problémové okruhy:

- aproximáciu práva SR s právom EÚ
- reálnu vymožitelnosť práva
- rozvoj a financovanie vzdelávania, vedy a techniky
- rozvoj a financovanie infraštruktúry
- realizáciu reformy daňového systému
- realizáciu reformy sociálneho systému, vrátane mechanizmu jej financovania
- realizáciu reformy zdravotného systému, vrátane mechanizmu jej financovania
- realizáciu reformy regionálnej samosprávy, vrátane mechanizmu jej financovania .

Všetky opatrenia, prijímané v rámci hospodárskej politiky alebo iných rozhodnutí vlády a štátnych orgánov, tak ako sme to už naznačili, musia byť orientované na zabezpečovanie stabilného rastu hospodárstva a konkurenčnej schopnosti. Nie je možné prijímať opatrenia, ktoré vo svojej podstate sú kontraproduktívne k vyššie uvedenému zámeru a likvidujú konkurenčné prostredie.

h.doc. Ing. Štefan Lednár, PhD.

Európska únia

Prvý národný rozvojový plán Slovenska do konca roku 2006

K významnému programovému dokumentu SR

Je dobré, že máme Národný rozvojový plán, tento významný strategický dokument podľa modelu uplatňovaného v Európskej únii. V nej najmä Írsko nám môže ešte na dlhé roky byť príkladom relatívne malej úspešnej krajiny, ktorej hospodárstvo a spoločnosť dokázali v podmienkach nového, zložitého a náročného integračného mechanizmu EÚ naplno objaviť a využívať ekonomický a sociálny potenciál v období končiacej industriálnej a nastupujúcej informačnej éry, procesu ktorého rámcom je protirečivá, do detailov života civilizácie presahujúca a zásadne ju pomerne dynamicky stále viac a viac ovplyvňujúca globalizácia (mondializácia).

Očakávania od uvedeného programového dokumentu je potrebné zároveň logicky korigovať priamo úmerne v závislosti od času, ktorý bol na jeho spracovanie venovaný, od komplexnosti prístupu a miery zapojenia intelektuálnej špičky, kompetentných inštitúcií SR, vrátane predstaviteľov regionálnych a významných lokálnych štruktúr do jeho prípravy. Vzhľadom nato, že celá príprava

NRP bola pri konštatovaní pomerne solídneho posledného výsledku v sústavnom strese, poznamenalo to aj výslednú podobu tejto prvotiny. Aj Komisia EÚ a jej generálny direktoriát pre regionálnu politiku, ktorí sústavne monitorovali našu schopnosť pracovať interdisciplinárne a medzirezortne, vyjadrovali pravidelne nielen pripomienky, ale aj vážnu kritiku na priebežné i celkové výsledky. Počtom strán stanoviská EÚ často predstavovali celkom komplexný materiál. Bolo by dobre, keby pre kapitolu 21 naozaj platilo to „Koniec dobrý, všetko dobré!“.

Prvý NRP Slovenska je určený na relatívne krátke obdobie do konca účinnosti strategického dokumentu „Agenda 2000“ (do konca roku 2006). Naše rezorty a hospodárske subjekty sa budú môcť oň oprieť už od nášho vstupu do EÚ. Je dostupný už v súčasnosti, čo je mimoriadne dôležité aj vzhľadom na našu, orgánmi EÚ často vyčítanú slabú inštitucionálnu pripravenosť a deficit v oblasti prípravy ľudských zdrojov. Monitorovacia správa z 5. novembra 2003 to opäť konštatovala (Platobná agentúra, Integrovaný správny a kontrolný systém pre štruktúrnu a spoločnú agrárnu politiku EÚ, atď.) Nemalo by nás číkať relatívne slušné postavenie (opticky) v poradí pripravenosti 10 nových členov, ktoré Komisia EK objektívne zostavila. Od žiarivého príkladu Slovinska, ktoré posledné pripustili k eurodohode o pridružení a ktoré skončilo ako cieľavedomý a dynamický líder pristupujúcich krajín (aký to kontrast s geopolitickým lídrom Poľskom), sme žiaľ dosť ďaleko.

V zostávajúcom období do vstupu, ako aj po 1. máji 2004 bude však kardinálnou otázkou miera súladu medzi proklamovanými závermi NRP a jednotlivými politikami vlády v realizačnej fáze a regionálnej dimenzii, lebo ešte nie je úplne zažehnaná hrozba, že na čerpanie štruktúrnych fondov sa načas pripravíme a že nám do najcitlivejších odvetví nepríde tak skoro ani eurocent. Čím skôr sa rezorty s hrozbou vysporiadajú, tým skôr sa NRP stane naozaj využiteľným programovým dokumentom.

Doc. Ing. Igor Kosír, PhD.

